

LANDSVERORDENING tot wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023 tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2024, de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Algemene Rekenkamer voor het dienstjaar 2024, de Landsverordening van 15 februari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Dienst Openbare Werken voor het dienstjaar 2024 en van de Landsverordening van 13 maart 2024 tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2024

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

De begroting 2024 van het Land, is vastgesteld met de Landsverordening van 20 december 2023 (AB 2023 no. 68) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024. Met de voornoemde Landsbegroting is rekening gehouden met een begrotingsoverschot van +1,0%, waarbij een financieringsoverschot voor de collectieve sector van 1,6 % van het bruto binnenlands product (bbp). Aan de hand van de wijzigingsvoorstellen van deze eerste suppletoire op de begroting van het dienstjaar 2024, zal het resultaat van het Land van +1.0% naar +1.2% van het bbp verbeteren, en respectievelijk die van de collectieve sector van +1.6% naar +1.7% van het bbp behaald wordt.

Sinds de aanlevering van de onderhavige ontwerp-wijzigingsbegroting 2024 aan de Raad van Advies, hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. De overheid heeft op 29 april 2024 een akkoord bereikt met de vakbonden van overheidsmedewerkers over de indexering van lonen (periode 2018-2023) en die per 1 juli 2024 ingaan en welke leiden tot enkele noodzakelijke aanpassingen van de volgende begrotingen namelijk:

- de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 1);
- de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Algemene Rekenkamer voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 2);

- de Landsverordening van 15 februari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Dienst Openbare Werken voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 6); en
- de Landsverordening van 13 maart 2024 tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 13).

Deze voornoemde begrotingen die onderdeel zijn van de Landsbegroting 2024, worden afzonderlijk bij landsverordening vastgesteld en ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het resterende jaar 2024, ook enkele wijzigingen aan te brengen in de afzonderlijke begrotingen van de Raad van Advies, de Algemene Rekenkamer en die van de Staten van Aruba. Voorts wordt ook de begroting van het landsbedrijf DOW over het dienstjaar 2024 gewijzigd.

Daarnaast gaan Nederland en Aruba, binnenkort een bestuurlijk akkoord sluiten aangaande de toekomst van de houdbare overheidsfinanciën van Aruba. Met dat akkoord wordt de verplichting herbevestigd dat Aruba door zal werken aan de verduurzaming van de overheidsfinanciën en dat het toezichtsregime gehandhaafd zal blijven. Dientengevolge ontstaat er al in dienstjaar 2024 een rentemeevaller voor het Land, aangezien dat een direct gevolg van het ondertekenen van hierboven genoemde akkoord leidt tot een verlaging van de rentepercentage van de covidleningen van 6.9% tot 5.1%. Dit betekent dat de eerder geraamde rente voor in het dienstjaar 2024 met Afl. 16.4 miljoen naar beneden toe aangepast dient te worden. Het ontstane rentevoordeel mag ingezet worden omwille van de (uitvoering) van de investeringsagenda van Aruba (waaronder ook het Landspakket). Via de Najaarsnota en de daarbij horende 2de suppletoire begroting op de Landsbegroting van het dienstjaar 2024, zal net als vorig jaar de investeringslijst aan de Staten van Aruba gepresenteerd worden.

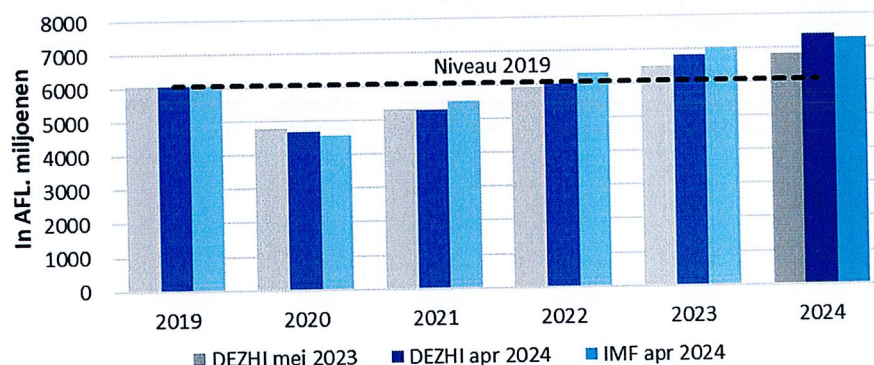
Economische vooruitzichten

In haar Economic Outlook van april 2024 deelt de Directie Economische Zaken van Handel en Industrie (DEZHI) haar herijkte prognoses voor het jaar 2024¹. Volgens de meest recente publicatie van DEZHI zal de economie nominaal groeien met 8,5%. Dit betekent een nominaal bruto binnenlands product (bbp) van Afl. 7408 miljoen, welke een verbetering van Afl. 580 miljoen is ten opzichte van de prognose van mei 2023. Ook het Internationale Monetair Fonds (IMF) is positief over de Arubaanse economie. In haar World Economic Outlook van april 2024 geeft het IMF een nominale groeiverwachting van 3,4% voor het jaar 2024, welke op een bbp ter waarde van Afl. 7284 miljoen neerkomt².

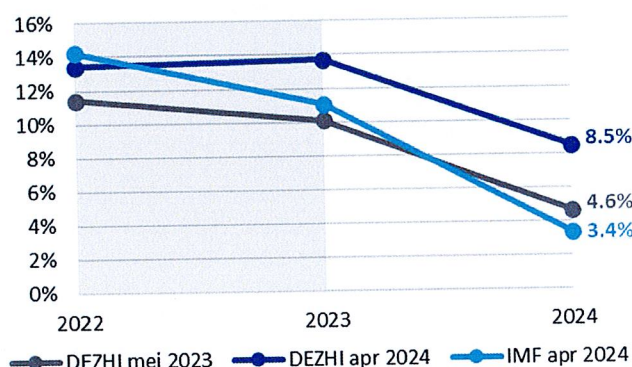
¹ https://www.deaci.aw/wp-content/uploads/2024/05/FINAL-Economic-Outlook-2024-2025-29_04_2024.pdf

² <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

Grafiek 1: Ontwikkeling nominaal bbp in 2024

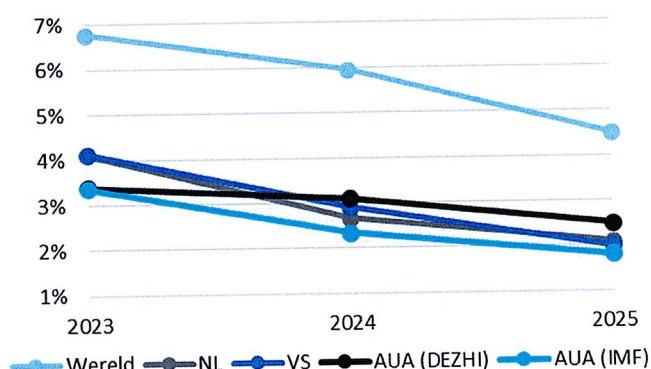

Grafiek 2: Herijkte nominale groeiprognoze voor 2024

De grafieken 1 en 2 laten zien dat de economie zich volledig heeft hersteld in het jaar 2023 van de impact van de covid-19 pandemie. De toeristische sector is zeer veerkrachtig en zal ook in 2024 de drijvende kracht achter de Arubaanse economie zijn. Uitgangspunt hierbij is dat het aantal verblijfstoeristen zal toenemen met 12,0% en dat private investeringen (met name de grote hotelprojecten) zullen verlopen zoals gepland. In de onderstaande grafiek 3 worden de inflatievooruitzichten voor Aruba voor 2024 weergegeven: 3,1% conform de DEZHI en 2,3% volgens het IMF.

Grafiek 3: Inflatievooruitzichten Aruba in een internationale perspectief

In deze suppletoire begrotingswijziging worden met name wijzigingsvoorstellen gepresenteerd die te maken hebben met verschuivingen in beleidsaccenten. Deze verschuivingen hebben verder geen (negatief effect) op het totaal eerder gepresenteerde financieringssaldo van +1,0% van het bbp, doch vergen op voorhand wel de goedkeuring van de Staten aangezien deze wijzigingen conform artikel 14 van de Comptabiliteitsverordening 1989 dienen te verlopen.

Eerste suppletoire begroting 2024 leidt tot een saldoverbetering van +0,2% bbp

Na re-kalibratie van de ontvangsten aan de hand van de nieuwe economische prognoses, en rekening houdend met de voorlopige realisatiecijfers wordt voorgesteld om de raming bovenwaarts bij te stellen voor een totaalbedrag van Afl. 30.1 miljoen. Dit (netto-)bedrag omvat tevens een beleidsmatige meevaller ter waarde van Afl. 30.0 miljoen, welke ontstaan is door het verrichten van beleidsintensiveringen omwille van het structureel versterken van de nalevingsgraad (lees: compliance) van belastingverplichtingen aan het Land.

Overzicht 1: Netto-effect suppletoire op het oorspronkelijk begrote saldo

	<i>in Afl. X 1000</i>
Oorspronkelijk begrote saldo:	70,357
Netto-effect verschuivingen e/o raming actualisaties:	21,163
A) Ontvangsten mutaties:	30,101
Ministerie Toerisme en Volksgezondheid	-11,000
Ministerie Arbeid, Energie en Integratie	980
Ministerie Onderwijs en Sport	686
Ministerie Justitie en Sociale Zaken	-800
Ministerie Financiën en Cultuur	40,235
B) Bestedingen mutaties:	8,938
Ministerie Algemene Zaken, Innovatie,	2,438
Ministerie Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken	5,368
Ministerie Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling	335
Ministerie Toerisme en Volksgezondheid	2,305
Ministerie Arbeid, Energie en Integratie	489
Ministerie Onderwijs en Sport	6,488
Ministerie Justitie en Sociale Zaken	4,064
Ministerie Financiën en Cultuur	-12,549
Bijgestelde saldo:	91,520

NB: netto-effect wordt berekend door de totale ontvangsten mutaties minus de totale bestedingen mutaties, vervolgens wordt dit saldo opgeteld bij het oorspronkelijk begrote saldo.

Aan de bestedingenkant van de begroting is ook een autonome meevaller te bespeuren bij de post rente. Deze meevaller is ontdekt na het verrichten van een technische herijking van de totale jaarlijkse aflossingsvoorraad van het Land, en dient losgezien te worden van het ontstane rentevoordeel. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met de budgettaire gevolgen van de beleidsintentie van het Land om halverwege het jaar (per juli 2024) de koopkracht van diverse groepen, waaronder dat van het overheidspersoneel

te versterken³. In het bovenstaand overzicht (overzicht 1) wordt een globale samenvatting gegeven van de effecten van de wijzigingsvoorstellen per ministerie, en hoe deze het financieringssaldo beïnvloeden. Het onderhavige ontwerp strekt ertoe om voor het jaar 2024 wijzigingen aan te brengen in de Landsbegroting 2024. Deze 1^e suppletoire begroting geeft een geactualiseerd beeld van de begrotingsuitvoering over het dienstjaar 2024. Zoals uit deze beknopte recapitulatie af te lezen is, wordt het financieringssaldo van het Land met +0,2%⁴ van het bbp verbeterd met de wijzigingsvoorstellen van onderhavig ontwerp. In de toelichting van de wijziging van de verschillende ministeries, wordt nader uitleg gegeven over de in het vorige overzicht weergegeven netto-mutatie per ministerie.

Toepassing artikel 10, tweede lid, LAft

Zoals gebruikelijk, is conform artikel 10 van de Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft) over deze begrotingswijziging advies gevraagd van het College Aruba financieel toezicht (CAft). Ook is advies aan dat college over de Voorjaarsnota 2024 (VJN) gevraagd. Op 29 april 2024 heeft het CAft haar advies uitgebracht en hierna wordt daarop ingegaan. In de huidige Arubaanse systematiek wordt het geldende kader via de suppletoire begrotingen telkens herijkt op basis van de laatste projecties van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie betreffende de stand en ontwikkeling van de economie. Deze projectie beslaat echter maximaal twee jaar waardoor het Land voortsnog niet in staat is om op basis van systematisch aangesloten meerjarige economische vooruitzichten op middellange termijn een meerjarig kader telkens volledig over de hele tijdreeks te herijken als dat nodig blijkt te zijn. Dit laatste is de Nederlandse systematiek waaruit kennelijk een deel van de redeneringen en conclusies van het College voortvloeien. Volledigheidshalve, dient vermeld te worden dat via projecten aangaande thema A vanuit het Landspakket gewerkt wordt om technische verschillen met de Nederlandse systematiek geleidelijk te overbruggen. Aruba bevindt zich in een continu verbeteringsproces ten aanzien van zowel het begrotingsproces als het financieel beheer.

Oordeel CAft: Aruba voldoet ruimschoots aan de norm

Het oordeel van het CAft luidt voor onderhavig ontwerp positief:

- a) Aruba voldoet aan het hebben van een overschot van +1.0% van het bbp in de collectieve sector (zie advies CAft met kenmerk Cft 202400046, pagina 1). Aruba

³ Deze beleidsactie is al jarenlang uitgesteld onder andere door de slechte standen van Landsfinanciën van voorheen en of (wereld)crisissen.

⁴ Dit laat zich vertalen in een meevaller t.w.v. circa 21.2 miljoen (= autonome meevaller van 4.9 miljoen plus rentevoordeel van 16.4 miljoen).

- projecteert via het onderhavig ontwerp een hoger resultaat c.q. +1.8% van het bbp dan de LAft voorschrijft;
- b) Aruba is op koers om de 50% van het bbp eerder dan in 2040 te bereiken (zie advies CAft met kenmerk Cft 202400046, pagina 4);
 - c) Ondanks dat de personeelslastennorm in 2027 behaald dient te worden, heeft Aruba al zicht gegeven in het ontwikkelpad ernaartoe. Deze geprojecteerde lasten blijven, bij ongewijzigd beleid, onder het plafond van 10% van het bbp (zie advies CAft met kenmerk Cft 202400046, pagina 3);
 - d) CAft is naar mening van het Land tot een verkeerde tussenconclusie gekomen aangaande de juistheid van de toepassing van de begrotingsregels, welke berust op een foutieve interpretatie van de definitie van een meevaller en van de Arubaanse herijkingssystematiek. Via de Voorjaarsnota en de daarbij behorende ontwerp-begrotingswijziging, net als in reeds voorgaande gevallen, is te zien dat Aruba zich vasthoudt aan de regels van budgetdiscipline.

Hierna zal verder worden ingegaan op de bevindingen en/of opmerkingen van het CAft aangaande de eerste suppletoire begroting over het dienstjaar 2024.

1] Pas de begrotingsregels correct toe en zorg voor dekking van de toegenomen lasten bij personeelslasten, en subsidies via inzet van structurele onderuitputting dan wel via ombuigingen elders aan de lastenkant van de begroting

Allereerst, dient hier vermeld te worden dat de begrotingsregels correct zijn toegepast. Er lijkt hier sprake te zijn van een met het Land afwijkende zienswijze waarop het College naar een meevaller kijkt. Het CAft geeft aan dat de LAft geen onderscheid kent tussen een autonome en een beleidsmeevaller. De LAft kent echter überhaupt geen definitie van het begrip meevaller, waardoor de interpretatie daarvan vrij in te vullen is. De landsverordening spreekt weliswaar van meevallers bij begrote overschotten en de inzet ervan conform de welbekende 50-50% verdeelsleutel tussen investeringen en extra aflossingen, maar stelt verder alleen dat dit in ieder geval betrekking heeft op resultaten die beter zijn dan datgene wat in de vastgestelde begroting is opgenomen als overschot. Praktisch betekent dit dus dat niet per definitie alle resultaten boven de overschotsnorm automatisch tot meevallers gerekend kunnen worden. Aan de aanvullende voorwaarde dat het in het vooruitzicht zijnde resultaat beter dan de vastgestelde begroting moet zijn moet eveneens worden voldaan om van een meevaller te kunnen spreken, terwijl de verdere invulling hiervan dus zoals gezegd vrij is gelaten. Dit heeft het Land ook gedaan via de Najaarsnota van 2023, en beredenerend vanuit de eigen regels van budgetdiscipline. In het dienstjaar 2023 is het voor het eerst geweest dat het meevallersbeleid toegepast

werd. Een (autonome) meevaller is per definitie een gebeurtenis met een gunstig voordeel veroorzaakt door een externe factor. Denk aan bijvoorbeeld de rentemeevaller van het lopende dienstjaar. Op deze meevallers kan de verdeelsleutel van 50-50% van de LAft toegepast worden. Dit gezegd hebbende, dient hier verduidelijkt te worden dat Aruba de verduurzaming van de overheidsfinanciën van groot belang acht en deze waar mogelijk wilt faciliteren. Om deze reden is met de tweede suppletoire begroting van 2023 bewust gekozen om een beter resultaat te scheppen door ook beleidsmatige geïnduceerde meevallers/voordelen in de zetten. Het was een beleidsmogelijkheid op dat moment, doch geen wettelijke verplichting vanuit de LAft. In principe worden deze beleidsmatige geïnduceerde meevallers ingezet om tegenvallers op te vangen. Eventuele restanten zullen aan het einde van het jaar (via de Najaarsnota en tweede suppletoire begroting) ten voordele van het saldoresultaat kunnen komen.

In tegenstelling tot de Nederlandse systematiek kan het Land de suppletoire begroting bijstellen op basis van nieuwe inzichten. Het CAft werd eerder in een formeel inlichtingsproces (art. 8 LAft) bij de toetsing van de ontwerpbegroting van dienstjaar 2024 geïnformeerd dat op basis van voortschrijdende inzichten geprojecteerd wordt dat door beleidsintensivering van het Land aangaande compliance het middelenkader van 2024 verder verhoogd zou kunnen worden met 30 á 40 miljoen florin. Het antwoord van het Land op uw vraag welke (beleids)activiteiten de belastingdienst voor 2024 onderneemt ter verbetering van de compliance, en wat hiervan het geschatte budgettaire effect (meeropbrengst) is, luidde als volgt:

- Verbeterde gegevensanalyse: De implementatie van geavanceerde data-analyse-technologieën op verschillende terreinen, waaronder de loonbelasting, BBO en toeristenheffing, stelt DIMP in staat om potentiële fiscale risico's op het gebied van compliance te identificeren en doeltreffend aan te pakken.
- Digitalisering van processen: Door geavanceerde digitale formulieren te introduceren, streeft DIMP ernaar om de efficiëntie van de belastingdienst te verhogen en fouten aanzienlijk te verminderen.
- Vergroten van communicatie en trainingen: Het verstrekken van uitgebreide informatie aan belastingplichtigen over hun verplichtingen zal de naleving bevorderen.
- Sterkte handhaving: DIMP zal toezicht en (dwang)invordering intensiveren om een robuuste handhaving te waarborgen.
- Samenwerking met andere overheidsinstanties: Een verbeterde samenwerking met essentiële instanties zoals Censo, KvK, SVb, DIP, DLV en DOW zal ook bijdragen aan een effectievere handhaving en naleving, zodat mogelijke overtredingen kunnen worden geïdentificeerd en aangepakt.

Het geschatte budgettaire effect van deze maatregelen ligt tussen de Afl. 30 en Afl. 40 miljoen.

Het bewerkstelligen van deze meeropbrengst was afhankelijk van de opgenomen (lasten)ramingen in de begroting van dienstjaar 2024 (en van vorige begrotingen) ter verdere versterking van de belastingdienst, waardoor de belastingdienst door beleidsinspanningen in staat gesteld is om de belasting compliance te verbeteren. Deze (structurele) meeropbrengst vormt onderdeel van het middelenkader van 2024 en is niet te kwalificeren als een meevaller. Zoals eerder aangegeven, is het gunstig voordeel van 30 miljoen extra aan belasting compliance geschept door beleidsinspanning zijdens het Land. Wat dus in de Arubaanse context als een beleidsmatig geïnduceerde meevaller/voordeel bestempeld wordt.

Wat betreft de stelling om onderbestede ruimte bij de kostenpost goederen & diensten in te zetten ter dekking van de structurele toegenomen lasten, kan aangegeven worden dat op basis van de huidige uitvoeringsinformatie van het lopend dienstjaar nog geen sprake is van onderbesteding. De voortgang van de kostenpost goederen & diensten zal gemonitord worden, en indien sprake is van onderuitputting zal eventueel via de Najaarsnota en tweede suppletoire begroting deze ruimte weggewerkt worden hetzij ter dekking van tegenvallers, hetzij ten voordele van het saldo.

Aangezien de meeropbrengst van 30 miljoen aan compliance, onderdeel is van het middelenkader van 2024, is ervoor geopteerd om deze als structurele dekking in te zetten voor de toegenomen personeelslasten als gevolg van het niet meer uit te kunnen stellen van koopkrachtcompensatie van het overheidspersoneel.

2] Gebruik de meevallers bij het Land en bij de overige entiteiten van de collectieve sector voor extra aflossing en investering.

Zoals het meevallersbeleid voorschrijft (art. 14 lid 2 onderdeel d) zal, zoals in 2023 het geval al was, bij een overschot boven het minimale financieringsoverschot van +1.0% van bbp-meevallers ten opzichte van de vastgestelde begroting door middel van een verdeelsleutel van 50-50% verdeeld worden over schuldvermindering en investeringen, hetgeen geheel conform de begrotingsregels is.

3] Verstrek de benodigde documentatie voor de personeelslasten om te kunnen verifiëren of deze voldoen aan de personeelslastennorm, zoals opgenomen in de LAft.

Het College vindt het positief dat al zicht is op macroniveau op een ontwikkelpad van de personeelslasten tot en met 2028, doch wenst het CAft nadere onderbouwing daarvan te zien. Zoals eerder aangegeven, zal in de eerste uitvoeringsrapportage van 2024 hieraan voldaan worden. Echter, dient hierbij een kritische opmerking gemaakt te worden dat het Land zich nog in de aanloopfase bevindt richting het behalen van de 10% van het bbp en dat de norm verifieerbaar is door het raadplegen van openbare informatie van het Land, de Hoge Colleges van Staat, de onderwijsstichtingen, het Landsbedrijf DOW en de gesubsidieerde instellingen. Uiteraard is het begrijpbaar dat het Land het compleet beeld eerst publiceert, hetgeen ook het streven is bij de eerste uitvoeringsrapportage van dienstjaar 2024.

4] Gebruik de totale schuld van de collectieve sector voor het berekenen van de schuldquote, overeenkomstig de definitie in de LAft. Maak de aanpassingen zichtbaar in de Najaarsnota.

Momenteel vinden er diverse afstemmingsoverleggen plaats met de verschillende entiteiten van de collectieve sector van Aruba. De beleidsintentie daarbij is om juist nadere afspraken te maken over de presentatie van een geconsolideerd resultaat van de schuldstand van Aruba. Er wordt gestreefd om in het najaar de eerste resultaten daarvan te kunnen presenteren.

5] Kom tot afspraken met de overige entiteiten van de collectieve sector, conform de LAft, zodat ook overschotten bij deze entiteiten kunnen worden ingezet voor schuldaflossing. Maak de aanpassingen zichtbaar in de Najaarsnota.

De gesprekken tot (technische) afstemming en verduidelijkingen van definities zijn momenteel gaande. Geheel ter verduidelijking, gaat het Land samen met de andere entiteiten van de collectieve sector van Aruba nadere afspraken maken over het inzetten van bovenmatige resultaten dan de wettelijk voorgeschreven norm. Met andere woorden, als we uitgaan van de projecties van het onderhavig ontwerp, en hoe zal eventueel het geprojecteerd resultaat van +0.8% ingezet worden conform het meevallersbeleid. Het draait niet alleen om aflossingen, doch ook investeringen. Daarbij dient nader geanalyseerd worden wat precies het meevallende resultaat heeft veroorzaakt, en wat voor effect dit precies heeft gehad (lees hier: structureel of incidenteel). Voorts in hoeverre de begrotingsregels overgenomen en toegepast kunnen worden bij de overige entiteiten. Bij deze (technische) gesprekken wordt niet uit het oog verloren dat met name de sociale fondsen meerjarig financieel zelfredzaam dienen te blijven.

Collectieve sector Aruba

Op basis van de wijzigingsvoorstellen, zoals in de onderhavige eerste suppletoire begroting van het dienstjaar 2024 gepresenteerd zijn, wordt meerjarig geprojecteerd zodat Aruba structureel zal blijven voldoen aan de overschotnorm.

Collectieve Sector Land Aruba

<i>in AFL duizend</i>	VB2024	Δ	1ste OBW2024	P2025	P2026	P2027	P2028
Land	70,357	21,163	91,520	75,040	77,100	79,510	81,990
AZV	8,100	18,580	26,680	26,680	26,680	26,680	26,680
SVB	52,764	-	52,764	45,496	34,174	23,395	23,395
ATA	-	-	-	-	-	-	-
Serlimar	-	-	-	-	-	-	-
SEPB	-	-	-	-	-	-	-
UA	(1,000)	-	(1,000)	(1,000)	(1,000)	(1,000)	(1,000)
<i>Uitkering van ATA aan Land</i>	<i>(20,000)</i>		<i>(20,000)</i>	-	-	-	-
SALDO:	110,221		149,964	146,216	136,954	128,585	131,065
in % BBP:	1.6%		2.0%	1.9%	1.8%	1.6%	1.6%
BBP:	6,828,000		7,408,000	7,504,000	7,710,000	7,951,000	8,199,000

Noot: In de kolom '1ste OBW2024' zijn de prognoses van de overige entiteiten waar van toepassing geactualiseerd met de meest recente informatie. Ook is de BBP geactualiseerd met de laatste economische prognoses.

Schuldquote Land Aruba

<i>in AFL duizend</i>	VB2024	Δ	1ste OBW2024	P2025	P2026	P2027	P2028
Schuld:	5,554,193		5,471,180	5,396,140	5,319,040	5,239,530	5,157,540
Schuldquote:	81%		74%	72%	69%	66%	63%

Assumpties:

BBP 2024-2025 is cf. DEZHI Economic Outlook Apr 2024.

BBP 2026-2028 is cf. IMF World Economic Outlook Apr 2024.

Schuld: Eindstand 2024 o.b.v. verwachte saldo en overheidsschuld einde 2023.

Saldo Land 2025-2028 is o.b.v. norm van 1.0% van het BBP.

Uitgaande van de meest recente prognoses van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector, is te zien dat sprake zal zijn van een hoger resultaat dan de norm zelfs voorschrijft.

ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING

De wijziging van de Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023 tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, wordt allereerst in onderdeel A (Toelichting per wijziging bij de ministeries) van deze memorie van toelichting nader toegelicht. Via deze toelichting worden alle relevante mutaties toegelicht per ministerie. Dit rekening houdend met de Voorjaarsnota, een begrotingsoverschot van +1,0% met een financieringsoverschot voor de collectieve sector van 1,6 procent van het bruto binnenlands product (bbp).

De wijzigingen van de afzonderlijke begrotingen van de Raad van Advies, de Algemene Rekenkamer, de Staten en de Dienst Openbare Werken (DOW) worden vervolgens in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (Toelichting per afzonderlijke begroting).

A TOELICHTING PER WIJZIGING BIJ DE MINISTERIES

Artikel I

Artikel I betreft een wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023 tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024 (AB 2023 no. 68). Hierna volgt per ministerie nog een nadere toelichting op de vormgeving van deze wijzigingen.

Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijk Ordening

Kosten

Personeel

In het kader van de voornemens tot indexering oftewel de koopkrachtversterking van het overheidspersoneel over de maanden juli tot en met december van het dienstjaar 2024, wordt een raming van Afl. 1.653.900 ten behoeve van de diensten ressorterende onder dit ministerie centraal onder de post Overig AZIOIRO structureel opgevoerd.

Goederen & diensten

Per abuis is er een raming van Afl. 36.400 van Overdrachten naar de post Goederen en diensten van de Directie Buitenlandse Betrekkingen verschoven. Dit wordt teruggedraaid. In afwachting van de vaststelling van de begroting van de Ombudsman wordt Afl. 309.000 naar de post Overige kosten van Overig AZIOIRO verschoven ten behoeve van de kosten voor bedrijfsvoering van de Ombudsman.

Overdrachten

De verschuiving naar de post Goederen en diensten van Directie Buitenlandse Betrekkingen (DBB) wordt teruggedraaid en hierdoor wordt de raming van de post Contributies buitenland met Afl. 36.400 aangevuld.

Bijdragen en afschrijvingen

In het kader van indexering oftewel de koopkrachtversterking van het overheidspersoneel over de maanden juli tot en met december 2024, worden de volgende bedragen ten behoeve van de Hoge Colleges van Staat en het Landsbedrijf (Dienst Openbare Werken) structureel opgevoerd:

Staten van Aruba	Afl. 200.300
Algemene Rekenkamer Aruba	Afl. 67.000
Raad van Advies	Afl. 29.200
Dienst Openbare Werken	Afl. 487.400

De raming van de voeding ten behoeve van de Ombudsman wordt met Afl. 309.000 naar beneden toe bijgesteld en wordt naar de post Overig AZIOIRO verschoven. Deze verschuiving is ten behoeve van de kosten voor de bedrijfsvoering van de Ombudsman.

Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzorg

Kosten

Personeel

In het kader van indexering oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel voor de maanden juli tot en met december 2024, zal de post salarissen en toelagen onder de post Overige TINO structureel aangevuld worden met Afl. 467.600.

Subsidies

In het kader van het Deltaplan Ouderen Aruba (DOA) 2023-2033 ten behoeve van de uitbreiding van dagverblijven voor ouderen, en het beleid sociale benadering ouderenzaken zal de kostenpost subsidies onder Directie Ouderenzaken structureel aangevuld worden met Afl. 4.9 miljoen omwille van de stichtingen ouderenzaken.

Ministerie van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling

Kosten

Personeel

De indexering voor ambtenaren en gelijkgestelden oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel voor het dienstjaar 2024, wordt geschat op Afl. 334.600 voor dit ministerie. In verband met de benoeming van 4 nieuwe commissieleden wordt de raming bij Dienst Huur- en Consumentenzaken (DHC) met Afl. 7.000 aangevuld. Dit is een budget neutrale verschuiving vanuit Goederen en diensten van de Commissie Bevolking en Ontwikkeling (CBO).

Goederen & diensten

De raming voor het Landspakket project Nationaal Statistisch Systeem (NSS) wordt met Afl. 1.528.000 verhoogd. Deze kosten zijn in de vastgestelde begroting 2024 volledig onder investeringen geraamd. In retrospectief betrof een gedeelte daarvan lasten die gerelateerd zijn aan de post Goederen en diensten, waardoor een herallocatie van een gedeelte van de geraamde investeringen ten behoeve van het NSS-project noodzakelijk is. Ter dekking van de benoeming van de vier nieuwe commissieleden bij DHC, wordt de post Goederen en diensten van CBO met Afl. 7.000 verlaagd.

Kapitaaluitgaven

Investerings

De raming van de investeringen ten behoeve van het NSS-project wordt deels verlaagd met Afl. 1.528.000, welk vervolgens onder de kostenpost Goederen en diensten wordt geraamd.

Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid

Kosten

Personeel

In het kader van de indexering oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel over de maanden juli tot en met december 2024, wordt een raming van Afl. 475.400 ten behoeve van de diensten ressorterende onder dit ministerie centraal onder de post Overig Toerisme en Volksgezondheid structureel opgevoerd. Er wordt een raming van Afl. 1,5 miljoen opgevoerd voor personeel op de Landspakket kostenplaats bij Overig Volksgezondheid en Toerisme. Deze raming is omwille van de uitvoering van het landspakketproject gaande en betreft de uitbreiding van de huisartsenopleiding.

Goederen & diensten

De raming van Goederen en diensten bij het Bureau Cannabis wordt budgetneutraal verlaagd met Afl. 400.000 ten behoeve van de aanvulling van de raming van Goederen en diensten bij de Directie Volksgezondheid in het kader van beleidsintensivering. De raming van Goederen en diensten bij de Directie Volksgezondheid wordt vervolgens budgetneutraal verhoogd met Afl. 400.000. De raming op de post overige kosten ressorterend onder Overig Volksgezondheid en Toerisme, wordt verlaagd met Afl. 260.000. Deze raming is geheel ter dekking van de hogere kosten van huur voor het Horacio Oduber Hospitaal (HOH) als gevolg van een inflatiecorrectie.

Bijdragen en afschrijvingen

De raming van Reserves en fondsen bij de post Overig Volksgezondheid en Toerisme wordt met Afl. 500.000 verhoogd ten behoeve van het Tourism Product Enhancement Fund (TPEF). Deze aanpassing is geheel in lijn met de nieuwe economische prognoses, de geactualiseerde middelenramingen, en ter aansluiting met de begroting van TPEF over het dienstjaar 2024. De raming op de post Zorg-gerelateerde kosten bij Overig Volksgezondheid en Toerisme wordt budget neutraal verhoogd met Afl. 260.000. Dit bedrag is ter dekking van de hogere kosten van huur voor HOH als gevolg van een inflatie-correctie.

Middelen

Niet-belastingopbrengsten

De instelling van het begrotingsfonds Pandemische Veerkracht en Innovatie heeft vertraging opgelopen, waardoor de hiermee gemoeide middelen vooralsnog niet gerealiseerd zullen worden. Om deze reden wordt de raming met Afl. 13,0 miljoen naar beneden toe bijgesteld. De middelen ten behoeve van het TPEF voor 2024 bedraagt Afl. 3,8 miljoen conform de geactualiseerde middelenramingen en de raming wordt hierdoor met Afl. 500.000 verhoogd. Er wordt een raming van Afl. 1,5 miljoen opgevoerd op de middelensoort Overdrachten van het Rijk op de Landspakket kostenplaats bij Overig Volksgezondheid en Toerisme. Deze raming is ten behoeve van de middelen bestemd voor het landspakketproject en betreft de uitbreiding van de huisartsenopleiding.

Kapitaaluitgaven

Investeringsposten

De raming op investeringspost bij Overig Volksgezondheid en Toerisme (Centrale investeringspost) wordt met Afl. 170.000 verlaagd. Deze voornoemde verlaging is ter dekking van het project uitbreiding van de Parke Curazon, dat door het ministerie van Onderwijs en Sport uitgevoerd zal worden.

Ministerie van Arbeid, Energie en Integratie

Kosten

Personeel

In verband met indexering oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel over de maanden juli tot en met december 2024, wordt een raming van Afl. 488.600 ten behoeve van de diensten ressorterende onder dit ministerie centraal onder de post Overig AEI opgevoerd.

Middelen

Retributies, leges en rechten

Conform de geactualiseerde middelenramingen wordt de raming van Retributies, leges en rechten met Afl. 1,0 miljoen bijgesteld.

Rechten, boeten en overig

Conform de geactualiseerde middelenramingen wordt de raming van Rechten, boeten en overig met Afl. 20.000 naar beneden toe bijgesteld.

Ministerie van Onderwijs en Sport

Kosten

Personeel

In het kader van het landspakketproject Kengetallen Registratiesysteem, worden de personeelskosten aangevuld met Afl. 126.000 ten behoeve van personeel en Afl. 84.000 ten behoeve van de werknemersbijdrage bij de Directie Onderwijs. In het kader van indexering oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel voor de maanden juli tot en met december 2024, zal de post salarissen en toelagen onder de post Overige Onderwijs en Sport structureel aangevuld worden met Afl. 2,5 miljoen.

Goederen en diensten

Ter dekking van het Landspakketproject Kengetallen Registratiesysteem, wordt de raming van de Goederen en diensten van Directie Onderwijs met Afl. 146.000 aangevuld. Ten behoeve van het project bij Raceway Park Palo Marga worden de volgende posten budgetneutraal en incidenteel naar beneden toe aangepast met Afl. 100.000 en verdeeld als volgt:

- onderhoud gebouwen bij de EPI-staf voor een bedrag van Afl. 50.000;
- overige vergoeding bij het Technisch Onderwijs voor een bedrag van Afl. 25.000 en
- deskundig advies van de Bureau van de minister voor een bedrag van Afl. 25.000.

Subsidies

De middelen die beschikbaar zijn als onderwijssubsidie ten bedrage van Afl. 335.000 bij het opheffen John Wesley College, zullen budgetneutraal beschikbaar worden gesteld aan de algemene investeringspost van het ministerie van Onderwijs en Sport ten behoeve van het project Guillermo Prospero Trinidad stadion. De gesubsidieerde middelen

beschikbaar van de opgeheven dependance bij het VAD-gebouw⁵ van het Maria College ten bedrage van Afl. 317.500, zullen budgetneutraal en structureel aangewend worden ten behoeve van het aangepaste begunstigend beleid. Dit beleid is gericht op ondersteuning van kinderen uit minima gezinnen tijdens hun studie, ressorterende onder de post Overig Bevordering Studie Aruba. De algemene subsidie ten behoeve van de stichting Leerorkest dat ressorterend onder Overig Onderwijs, zal budgetneutraal en incidenteel aangevuld worden met Afl. 100.000 met middelen vanuit het ministerie van Justitie en Sociale Zaken. In het kader van indexering oftewel versterking van de koopkracht van het overheidspersoneel voor de maanden juli tot en met december 2024, zal de post salarissubsidie onder de post Overige Onderwijs en Sport aangevuld worden met Afl. 3,0 miljoen ten behoeve van de onderwijsstichtingen.

Overdrachten

In het kader van het aangepaste begunstigend beleid zal de post overig overdrachten onder Overig Bevordering Studie Aruba, budgetneutraal en structureel aangevuld worden met Afl. 317.500 met middelen vanuit de opgeheven dependance bij het VAD-gebouw van het Maria College.

Middelen

Niet-belastingopbrengsten

Ter dekking van het Landspakketproject Kengetallen Registratiesysteem, wordt de raming van Overdrachten van het Rijk bij de Directie Onderwijs met Afl. 686.000 aangevuld.

Kapitaaluitgaven

Investeringsposten

Ten behoeve van het project Parke Curazon zal de algemene investeringspost van het ministerie van Onderwijs en Sport budgetneutraal en incidenteel met Afl. 170.000 aangevuld worden met middelen vanuit het ministerie van Toerisme en Volksgezondheid. Ten behoeve van het project Guillermo Prospero Trinidad-stadion zal de algemene investeringspost van het ministerie van Onderwijs en Sport budgetneutraal en incidenteel aangevuld worden met Afl. 335.000 met middelen van het inmiddels opgeheven John Wesley College. Ten behoeve van het project Palo Marga zal de algemene investeringspost van het ministerie van Onderwijs en Sport budgetneutraal en incidenteel aangevuld worden met Afl. 100.000 met middelen vanuit de EPI-staf, Technisch Onderwijs en van

⁵ Aruba Drukkerij Onroerend Goed.

het Bureau van de minister. In het kader van het Landspakketproject Kengetallen Registratiesysteem wordt de raming aan investering voor de Directie Onderwijs aangevuld met Afl. 330.000.

Ministerie van Justitie en Sociale Zaken

Kosten

Personeel

In het kader van indexering oftewel koopkrachtversterking van het overheidspersoneel over de maanden juli tot en met december 2024, wordt een raming van Afl. 4.164.000 ten behoeve van de diensten ressorterende onder dit ministerie centraal onder de post Overig Justitie en Sociale Zaken structureel opgevoerd. Er wordt een bedrag van Afl. 896.300 verlaagd op de kostensoorten van Personeel onder Bureau Ondersteuning Verslavingszorg, Opvangcentrum Drugsbestrijding en Sociaal- Psychiatrisch dienst ten behoeve van dekking van het personeel (Contractanten) die verschoven wordt vanuit deze diensten naar Stichting Hunto (Subsidies) per 1 juli 2024.

Goederen & diensten

In de ramingen van Goederen en diensten van het ministerie van Justitie en Sociale Zaken worden diverse posten als volgt aangepast:

- Verlaging bij Bureau van de minister van Justitie en Sociale Zaken en verhoging bij de LAR ten behoeve van dekking van schoonmaakkosten ten behoeve van de LAR Afl. 13.000.
- Verlaging bij Bureau van de minister van Justitie en Sociale Zaken en Overig Justitie en Sociale Zaken ten behoeve van dekking van contractanten die verschoven worden vanuit deze dienst naar Stichting Hunto (subsidies) per 1 juli 2024 Afl. 199.700 en Afl. 154.800.
- Verlaging bij Overig Justitie en Sociale Zaken en verhoging bij Directie Sociale Zaken ten behoeve van de kosten van zorgovereenkomst buitenlandse zorg. Dit is een verschuiving van Afl. 4.4 miljoen.
- Verlaging bij Overig Justitie en Sociale Zaken en verhoging bij Directie Voogdijraad ten behoeve van dekking van het loket Plan di Mayor Afl. 96.100.
- Verlaging bij Overig Justitie en Sociale Zaken en verhoging bij het ministerie van Onderwijs en Sport ten behoeve van dekking kosten Leerorkest Afl. 100.000.
- Verlaging bij Maatschappelijke Zorg en verhoging bij de Griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg (Overdrachten) ten behoeve van dekking kosten in verband met de invoering nieuwe Wetboek van Strafvordering Afl. 208.300.

- Verhoging bij Dienst Brandweer als dekking voor de kosten van huur hydranten van de WEB Afl. 1.120.000.

Subsidies

De raming van Subsidies onder Bureau Ondersteuning Verslavingszorg wordt met Afl. 1.250.800 verhoogd ten behoeve van dekking van het personeel (contractanten) die per 1 juli 2024 verschoven worden naar de Stichting Hunto (Subsidies).

Overdrachten

De raming van overdrachten binnenland (Onderstand) bij de Materiële hulpverlening die bovenmatig is, wordt budgetneutraal verlaagd met Afl. 3.633.500 als dekking ten behoeve van diverse kosten o.a.: hogere bijdrage aan het Hof, kosten huur hydranten van WEB en de kosten van investering en verbouwing van het gebouw van de Directie Sociale Zaken (Lagoen) Afl. 1.657.100. De raming van overdrachten binnenland (Overig buitenland) bij de Griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg, wordt verhoogd met Afl. 856.400 als dekking ten behoeve van de hogere bijdrage aan het Hof. Verhoging bij de Griffie van het Gerecht in Eerste Aanleg ten behoeve van dekking van de kosten in verband met de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering Afl. 208.300.

Middelen

Retributies, leges en rechten

De raming van de middelen (opbrengsten) bij de Korps Politie Aruba voor 2024 wordt met Afl. 800.000 naar beneden toe bijgesteld conform de geactualiseerde prognose.

Kapitaaluitgaven

Investeringsposten

De raming op de investeringspost bij de Directie Sociale Zaken (Centrale investeringspost) wordt budgetneutraal met Afl. 1.657.100 verhoogd als dekking van de kosten van het investeringsproject tot verbouwing van het gebouw van de Directie Sociale Zaken (Lagoen fase).

Ministerie van Financiën en Cultuur

Kosten

Personeel

De indexering voor ambtenaren en gelijkgestelden oftewel de koopkrachtversterking van het overheidsperoneel voor dienstjaar 2024 wordt geschat op Afl. 1.583.500 voor dit

ministerie. Daarnaast wordt een vacature voor een Analist bij de Financial Intelligence Unit Aruba opgevoerd Afl. 97.400.

Goederen & diensten

De kosten ten behoeve van het Landspakketproject inhaalslag achterstanden afrekening subsidies wordt voor Afl. 134.800 opgevoerd. De raming van de bankkosten voor het aangaan van nieuwe leningen wordt met Afl. 160.000 aangevuld. Daarnaast worden de kosten voor de verschillende Rating Agencies (oftewel kredietbeoordelaars) met Afl. 850.500 verhoogd, doordat in dienstjaar 2024 een derde instelling is ingeschakeld ter bepaling van de kredietwaardigheid van Aruba. Voortaan zal de kredietwaardigheid van het Land bepaald worden door de drie bekendste ratingbureaus ter wereld te weten Standard & Poor's, Fitch en inmiddels ook Moody's. Ter dekking van de kosten wordt Afl. 950.000 bij diverse diensten bezuinigd, waardoor de post Goederen en diensten per saldo met Afl. 195.300 zal toenemen.

Rente

De rentekosten nemen per saldo met Afl. 21.2 miljoen af. Dit bedrag omvat het verwachte rentevoordeel van het te sluiten bestuurlijk akkoord met Nederland aangaande de covid-leningen, waarbij het rentepercentage van 6.9% naar 5.1% verlaagd wordt. Alsmede ook een autonome meevaller ter waarde van Afl. 4.9 miljoen na het verricht hebben van een technische herijking van de totale jaarlijkse aflossingsvoorraad van het Land.

Subsidies

De raming van subsidies (met name projectsubsidies) onder Directie Cultuur wordt incidenteel met Afl. 4.0 miljoen verhoogd ten behoeve van de renovatie van Cas di Cultura.

Overdrachten

De raming van de reparatietoeslag wordt naar rato van de indexering voor ambtenaren en gelijkgestelden voor dienstjaar 2024 met Afl. 2.8 miljoen verhoogd.

Financiering

Het geraamde aflossingsbedrag wordt met Afl. 196.1 miljoen verhoogd na het technisch actualiseren van de aflossingsvoorraad voor het dienstjaar 2024. Deze technische bijstelling heeft geen gevolgen voor de overschotnorm, doch wel voor de omvang van de financieringsbehoefte van het Land (zie artikel I, onderdeel B) van het onderhavige ontwerp).

Middelen

Directe belastingen

De raming van de directe belastingen wordt met Afl. 33,5 miljoen verhoogd op basis van de herziene prognoses voor 2024 en voorlopige realisatie cijfers van 2023.

Indirecte belastingen

De raming van de indirecte belastingen wordt met Afl. 5,6 miljoen verhoogd op basis van de herziene prognoses voor 2024 en voorlopige realisatie cijfers van 2023.

Niet-belastingopbrengsten

De raming van de post Toeristenheffing wordt met Afl. 1,0 miljoen verhoogd op basis van de herziene prognoses voor 2024. Daarnaast wordt de geoormerkte middelen ten behoeve van het Landspakketproject inhaalslag achterstanden afrekening subsidies voor Afl. 134.800 opgevoerd.

B Toelichting per afzonderlijke begroting

Artikel II

Artikel II wijzigt de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 1). Dit wordt verklaard doordat er is minder aan verplichtingen aangegaan dan begroot. De raming van de indexering voor ambtenaren en gelijkgestelden worden correct getrokken.

Hierna volgen de wijzigingen van de indexering per kostensoort:

4101 Salarissen en toelagen	+ 23.000	4201 Toeslag AOV/AWW	+ 600
4104 Vakantie-uitkering	+ 2.100	4204 Bijdrage APFA	+ 3.000
		4206 AZV-premie	+ 500

Artikel III

Met artikel III wordt het enig artikel van de Landsverordening van 19 januari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Algemene Rekenkamer voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 2) gewijzigd.

Hierna volgen de wijzigingen van de indexering per kostensoort:

4101 Salarissen en toelagen	+ 53.900	4201 Toeslag AOV/AWW	+ 2.800
4104 Vakantie-uitkering	+ 2.800	4204 Bijdrage APFA	+ 4.400
4105 Vergoedingen e.d.	+ 300	4206 AZV-premie	+ 2.800

Artikel IV

Met artikel IV wordt het enig artikel van de Landsverordening van 15 februari 2024 tot vaststelling van de begroting van de Dienst Openbare Werken voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 5) gewijzigd.

Hierna volgen de wijzigingen van de indexering per kostensoort:

4101 Salarissen en toelagen	+ 343.700	4201 Toeslag AOV/AWW	+ 23.500
		4204 Bijdrage APFA	+ 100.300
		4206 AZV-premie	+ 19.900

Artikel V

Met artikel V wordt tenslotte de Landsverordening van 13 maart 2024 tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2024 (AB 2024 no. 13) gewijzigd. Ook hier geldt, net als bij de begrotingen van de Raad van Advies en die van de Algemene Rekenkamer, dat er minder aan verplichtingen is aangegaan voor het personeel van de Staten dan begroot.

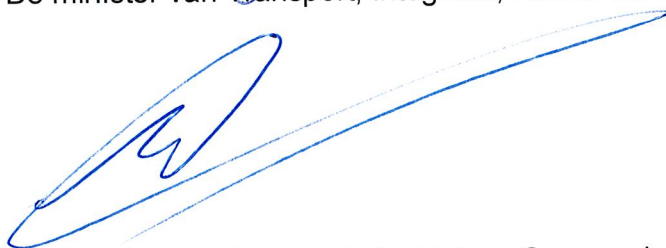
Hierna volgen de wijzigingen van de indexering per kostensoort:

4101 Salarissen en toelagen	+ 151.500	4201 Toeslag AOV/AWW	+ 18.700
4102 Overwerkvergoedingen	+ 200	4204 Bijdrage APFA	+ 4.600
4104 Vakantie-uitkering	+ 16.900	4206 AZV-premie	+ 8.400

De minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie,
Infrastructuur en Ruimtelijk Ordening,

De minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken,

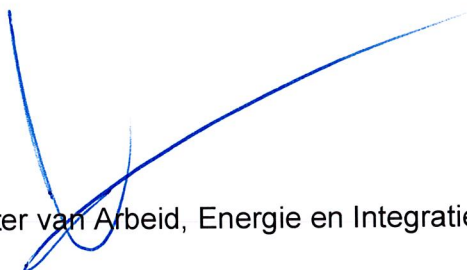

De minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling,

De minister van Toerisme en Volksgezondheid,

De minister van Arbeid, Energie en Integratie,

De minister van Onderwijs en Sport,

De minister van Justitie en Sociale Zaken,

De minister van Financiën en Cultuur,

